

brez vsakega zanimanja za delo v javnosti. To obdolženje je bilo pavšalno. Prvič je majši rod vedno nekoliko v nasprotju s starejšim, že ker je med njima toliko miselnih razlik, da ne moreta prav razumeti drug drugega, potem pa je tudi sodelovanje mladega človeka v javnosti nemogoče, če se moče brez-pogojno pokoriti. Mlad človek pa se normalno nikdar ne pokori brez-pogojno, ne glede na to, da je v vsakem mislečem vedno tudi nekoliko upornosti.

In tretjič, eva glavne: v stanu je bilo tik do vojne toliko nejasnosti, toliko različnosti nazorov o smotrih in toliko razkisanosti o organizaciji, da smo v javnosti hoteli po napeti vrvi, kadar smo menili, da imamo najtrdnjša tla pod nogami.

Jasnih ciljev in čvrste organizacije je treba. Zdi se, da so nastavili že tukaj. Dolžnost mladih, ki prihajajo in tudi vseh onih, ki vključijo letom čutiljo mladost v krvi, je, da se z vso živlostjo in z vso mladostno vneto lotijo regeneracije stanu in njegove organizacije. Potrebno je, da se vse mlade sile strmejo v kipečem agitatoričnem vzgornu in v nezlomljivem veselju za delo. Potrebno je, da se že zdaj, sredi med dvema dobama, pripravimo. Leta in leta se borimo za skromni kosček kruha, toda uspeli niso v nikakem razmerju z borbo; dosegli nismo ničesar, nikamor nismo prišli. Pa nam še ni vzelo poguma. Kakor mož ob reki bodimo, ki mu je voda vse odplavila, a se vključijo temu pripravljajo, da bo gradil nov jez.

Naš najnujnejši stanovski problem je vprašanje samoizobrazbe in sicer v onih panogah, ki odločajo v vsakdanjem delu: narodno gospodarstvo in socialna politika. K temu bi šlo še družboslovje in modroslovje. Mogočno sredstvo imamo za prve čase v okrajnih učiteljskih knjižnicah. V te mora čimprej zdrav duh preuredbe. Ne v kvantitativnem, v kvalitativnem smislu. Saj ne bo treba mnogo knjig in revij, a take naj bodo, da obrodijo stoteri sad. Naša društva bodo morala skrbeti, da se ta akcija izvede; nič težkega ni. In v dobre roke naj pride zrnje, da lepo vskali. Nič nasilja, zmožnost, zanimanje in veselje naj odločajo. Če se to delo razširi še med nadarjene, podjetne mlade ljudi izven stanu, tem bolje!

Vprašanje je skono zgolj tehniško, zato tudi nekoliko zamudnejše. Vidnih sadov ni pričakovati preko noči, le z vztrajnim delom je mogoče k smotrom trajne vrednosti. Potreben je centralni duh, ki vidi nekoliko dalje preko dnevnih potreb ter pripravi načrt za nekaj let, da se naloga reši sistematično, potreben pa je tudi globok odmev v društvih, živa, tvorna sila organizacije. Vse se da doseči, samo da je uspešno organizirano.

Ko bo torej iz »Zavezinega« vodstva vsled sklepa stanovskega odseka prišel učitelj, društvom konkretni predlog, naj bodo vsi tisti, katerih kljubovalna volja gre vedno dosledno mimo vseh ovir, v svesti si, da jim je izročena v rešitev važna, morda najvažnejša stanovska naloga. Od nje izvedbe je namreč odvisno vstajenje učiteljstva iz nižji političnega hlapčevstva. Nobene druge poti ni navzgor.

J. P.

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Dalje.)

48. Dne 27. avgusta leta 1914. se je vršila v stanovanju Zavezinega predsednika policijska hišna preiskava. Vidil jo je policijski ravnatelj dr. Skubel. Pregledali so ves Zavezin arhiv, a našli niso nič sumljivega. Z veseljem odobrujemo to preiskavo, zakaj z rezultatom te je bilo izpričano, da so bili ničevni vsi napadi in namigavanja, s katerimi se je svoj čas udrihalo tako krivično po nas in po naši Zavezi.

49. Mladinski spis pisatelja Julija Slapšala »Turki pred sv. Tihom«, je popolnoma pošel. Ker pa najraje segajo po tem spisu in se te knjižnice največ proda, smo prinedli drugo izdajo. Knjižnice se je natisnilo v 1500 izvodih, vezalo pa se je le 100 izvodov.

50. Dr. H. Jamnik v Brnu je prosil za one številke »Popotnika«, v katerih je izšel spis dr. Laha: P. Hipolita »Orbis pictus«. Dr. Jamniku se je takoj ustrelo. V zameno nam je poslal češki »Orbis pictus«, ki se je vzprejel v Zavezino knjižnico.

51. »Muzejsko društvo za Kranjsko« v Ljubljani je sprejelo v svoji odborovi seji izmenjavo društvenega glasila »Carniolia« z našo pedagoško revijo »Popotnik«. Naš upravnik je izročil »Muzejskemu« društvu vse razpoložljive letnike »Popotnika«, ona pa nam je poslala vse svoje razpoložljive publikacije. Uvrstile so se v Zavezino knjižnico.

52. Na predsednikov poziv je napravil upravnik »Učiteljskega Tovariša« imenik onih učiteljev-sotrudnikov, ki dobivajo list

brezplačno. Zaznamek se je poslal v pregled uredništvu »Učiteljskega Tovariša« s prošnjo, naj črta one, ki ne sodelujejo več pri listu in naj ta imena sporoči upravništvu.

53. Upravništvu našega stanovskega glasila se je zdelo, da »Hramnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani« premalo plača za inserate in za natis letnega računskega zaključka. Dotična vloga se je pojasnila upravništvu s tem, da voli ta denarni zavod Zavezi vsako leto 50 K, poleg tega pa še 100 K kot vplačilo za inserate in za tisk letnega računa. Končno se je določilo, da čistane prispevek 50 K kot volilo za Zavezin rezervni fond, vse drugo pa plača ta denarni zavod posebej vsako leto po tarifi.

54. Dne 18. avgusta leta 1915., ob 85. rojstnem dnevu Njegovega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I., je šla deputacija Zaveze k deželnemu predsedniku kranjskemu baronu Schwarzu, kjer se je izjavilo v ime Zaveze čutje lojalnosti in vdanosti do presvetlega vladarja in do prejasne hiše habsburško-łotarinške. Na to vdanostno izjavo, in na izraz sočutja dne 2. julija leta 1914. ob grozni smrti prestolonaslednika in Njegove soproge, je prišla Najvišja zahvala.

55. Vodstvo Zaveze je vložilo na odbor »Učiteljske tiskarne« prošnjo, da tudi za leto 1915. odpiše 5% popusta od skupnega računa za tisk vseh Zavezinih listov, kakor se je to zgodilo že več let zaporedoma. Na to vlogo smo dobili negativen odgovor.

56. Glede izražene želje, da bi vodstvo Zaveze stopilo v dogovor s »Slovensko Šolsko Matico« z ozirom na izrečitev »Popotnika« v last »S. Š. M.«, se vodstvo ni smatralo kompetentnim za tako dalekosežne ukrepe.

57. Dne 22. aprila leta 1916. je razposlalo vodstvo Zaveze vsem svojim društvom okoliščino, v kateri vzpodbuja društva na novo delo tudi v teh težavnih vojnih časih.

58. Novemu deželnemu predsedniku za Kranjsko grofu Henrikemu Attemsju se je poklonilo vodstvo Zaveze z zastopniki kranjske deželne učiteljske Zveze dne 23. maja leta 1916. Obrazložile so se mu ob tej priliki tudi težnje kranjskega učiteljstva in naprosilo se ga je pomoči. O nekaterih zadevah se je deželni predsednik čutil, da so sploh mogoče.

59. V stanovskem glasilu je stopila Zaveza v javnost z oklicem in pozivom za skupno delo. Vodstvom »Slovenske Šolske Matic« »Društva slovenskih profesorjev«, »Društva slovenskih učiteljev«, »Slomškovi Zvezi«, vsem našim deželnim učiteljskim Zvezam ter vodstvom meščanske šole v Krškem in Postojni pa je poslala enako se glaseče dopise, da je treba skupnega dela vsega slovenskega učiteljstva: ljudskošolskega, meščanskošolskega in srednješolskega. Ob misli na domovino in slovensko mladino naj stopijo vsi drugi obziri ob stran! V ta namen naj se ustanovi »Narodni kulturni svet vseslovenskega združenja učiteljstva«. Do tega sestanika deslejš se ni prišlo, ker so bili nekateri mnjenja, da naj to delo sedaj med vojnim delom prestane. Vendar pa se je naša organizacija poprijela pripravljalnega dela z vso resnostjo. Tozadevni elaborat je sestavil tovariš Pavel Flere, v skupni seji z ljubljanskim učiteljstvom pa se je izpopolnil po predložitvi Zavezinega predsednika. Mi torej nismo nepraviljeni. Za srečo in čast ljube nam domovine moramo delati dalje, da se srešniči lepa ideja. (Dalje prih.)

Resnična zgodba hlapca Jerneja.

V nekem prijaznem kraju okraja L* živi tovariš, šolnik z dušo in telesom, ki ima edino to napako, da ga je usoda obdarila z dokaj mnogobrojno družinico, ki jo je do predkratke dobe vzgajal v prave državljane po vseh bolj in v človeških zakonih. S svojo zvesto žensko sta hlabro prenašala vse brezštevilne nezgode, ki jih prinaša vojna; v šoli ni delal samo to, kar mu velevala stan, temveč posvetil je vse svoje moči tudi vsem tistim mnogobrojnim, tako navdušenim papirnatim ukazom, ki jih naše višje oblasti izdajajo — seveda z ozirom na § 19. temeljnih avstrijskih zakonov še vedno v blaženi nemščini, ki govori vedno le v »povelju«, to in to stori učitelj za javni blagor, v vojne namene itd. A nikdar pa ne dobimo kakega »povelja«, kje dobi učitelj to in ono stvar zase in svoje sestradsno družino.

Tovariš je vlekel in vlekel, ni skoro imel časa — posvetiti količkaj časa sebi in svojcem, ker se ga je prijel fiksna ideja, da s svojim delom doseže vendar tudi kako zaslužen nagrado v podobi male denarne nagrade, ki jo je vendar tako

* Tovariš naj nam oprsti, da podajamo to trpljenje v javnost.

krvavo potreboval — ker njegova mesečna plača 158 kron pri družini 8 oseb, je vendar tako sijajna, da revež prvega niti vedel ni, kje naj zamaši luknjo, da ne privre voda v njegov stan in da ga ne zaduši.

Hrabra ženica je s strahom opazovala, kako izginejo njenemu možu dan za dnevom ne le telesne, temveč tudi duševne moči, in da se vedno bolj in bolj odtujaše svoji družini in da postaja dan za dnem duševno skoro popolnoma neobčutljiv. Spanje mu je popolnoma pošlo; postal je do skrajnosti nestrpen, in mož, ki je prej živel edino le šoli in družini — je postajal skoro surov s svojo družino. Zapiral se je česče v svojo pisarno in ni pušal nikogar k sebi.

Nekoč najde njegova žena v pisarni odprto Cankarjevo knjigo »Podobe iz sanj«, in sicer debelo podčrtano sledeče vrstice na strani 41, glaseče se:

»Bog nebeški, pravični, ki si vse videl, daj mi moči! Umreti bi moral od vsega hudega, če me ne uslišiš. Saj je razbičano to moje ubogo srce, da ni za nobeno rano več prostora. Drugim solnce, meni moč; drugim veselje, meni bridkost brez kraja. Dolgo je že, truden sem, ne morem več. Odreši me, o Bog pravični, daj mi moči!«

Prestrašena žena je sedaj vedela s kako mislijo se bori njen mož. »Smrt!« ji je šumelo po glavi. In v svoji skrbi je povedala to svojo bojazen štirim dobrim znancom.

»Ne! ne! Tako daleč ne sme priti! Mi rešimo svojega dobrotnika. Ako se ga ne usmilita ne deželni odbor, ne c. kr. deželni šolski svet, tedaj bodi naša skrb, da si ohranimo vzgojitelja naših otrok pri življenju.

In načrt je bil kmalu storjen. Med temi dobrimi znanci se je nahajal tudi vojak invalid, ki je obhodil skoro vsaj bojna polja.

Vzeli so voz, konjiča in potrebne vreče in hajd pot pod noge. Šli so od vasi do vasi vsega šolskega okoliša in na vojaški način rekvirirali, kar so dale usmiljene roke: fižol, krompir, kašo, repo, zelje, moko-belo in črno, jaboljka, suho sadje, mošt, slanino itd.

In po preteku treh dni so veselega srca položili pred obupanega razdvojenega hlapca Jerneja vsa nabrana darila ter tako rešili življenje ne-le njegovo, temveč tudi življenje ostalih sedmih ljudi za par mesecev.

Vprašamo sedaj javnost: Jeli mogoča še večja ironija človeške civilizacije dvajsetega stoletja? Ali hočejo priverstovati gospodje, ki imajo v svojih brezčutnih rokah usodo stoinsto učiteljskih duš na Kranjskem — ravno to učiteljstvo do skrajnega obupa, da poseže po edino resilnem sredstvu — dobro se zavedajo, da je boljša kratka smrt, kakor dolgo umiranje.

Iz Tolminskega okraja.

Iz vseh krajev naše slovenske zemlje se oglašajo tovariši ali pa učiteljska društva in tožijo o bedi, ki preti ugonobiti ubogi učiteljski stan. Iz našega okraja pa ni glasu, ni tožbe, vse je tiho in mirno, kakor bi vladalo v učiteljskih rodovinah največje blagostanje in bi se vsedali vsak dan za težko obložene mize. Poglejmo pa resnici v oči. Kaj imamo? Učitelj ali učiteljica do 10 službenih let ima 100 do 150 K plače na mesec, starejši učitelji pa od 150 do 230 K. Ni mi treba se poudarjati, da so mnogi obdani s kopico otrok. V letu 1917. smo dobili od 300 do 600 K draginske doklade, za leto 1918. pa še niti vinarja. Sedaj pa prosim, da mi kdo reši nastopni račun: 1 kg masti velja (maslo 25, špeh 40 K) povprečno 35 K, 1 kg koruzne moke 4 do 8 K, kakor je kdo srečen, 1 kg krompirja 1 K 40 vin., 1 l mleka 80 vin. do 1 K. Učitelj z družino 2 otrok rabi, recimo, na mesec: 1 do 1 in pol kg masti 50 K, 15 kg moke 75 K, 10 kg krompirja 10 K, 40 l mleka 32 K, skupaj 167 K. (Kako skromno računati! Prep. ured.) Za najpotrebnejši živež rabi torej 167 K mesečno, plače pa ima 150 K. Kje je stanovanje, kje druge potrebščine? Kakto plača račun? Menda tudi naš matematik Močnik ne bi rešil te značbe. Sedaj nas tolažijo, da dobimo kmalu izplačan državni prispevek iz leta 1917. Pravijo, da ne bo mnogo, menda za polovico manj, kakor smo brali v listih meseca decembra lanskega leta, pa da bi vsi to bilo. Okrajni šolski svet pravi, da bi rad izplačal, pa si je deželni odbor pridržal denar in izplačevanje. Ta pa ne more izplačati, dokler nima seje. Za veliko moč so bili odborniki na počitnicah; naj bi bili rajši rešili to nujno zadevo. Mogoče pa čaka prošt Faidutti, da se vrnejo oni učitelji, ki so jih Italijani s silo ali prostovoljno odpeljali iz Furlanije v Italijo. Tudi tem, pravijo, se mora kaj prihraniti. Če se gosp. Faidutti ne mudi, kje je dr. Franko, kje so drugi?

Pri volitvah ste nas poznali. Kaj pa tovariša Rakovšček in Dominiko, kje sta? Če je eden imenovanih obdarjen z denarjem in blagom, naj pomisli, da smo drugi lačni. Kaj se hoče: županstvo napolni žepe, aprovizacija pa tudi hram. Zahtevamo, da vidva, zastopnika našega bednega učiteljstva in odbor našega učiteljskega društva, kaj ukrenete in storite za nas, ali na odstopite! Okrajni šolski svet prosimo, da nam nakaže predujme na državni prispevek iz leta 1917., in ukrenete potrebno, da deželni odbor nemudoma reši to nujno zadevo. Učiteljstvo je ob robu propada. Bati se je najhujšega, ako ne pride prav kmalu pomoč. Dovolj dolgo že čakamo, štiri mesece, a zaman, pomoči ni od nikoder.

Več hudo prizadetih učiteljev.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Šmarnsko-rogaško učiteljsko društvo je prijavilo še 9 članov (skupaj 30 + 10 = 40 članov). Učiteljsko društvo za ptujski okraj je prijavilo še 3 člane (skupaj 42 + 3 = 45 članov). Učiteljsko društvo za celjski okraj je odpovedalo 2 člana (skupaj 80 — 2 = 78 članov). V 7. št. smo izkazali 782 članov, danes 13 novih in odpad 2 članov, skupaj 793 članov. Od 14 društev še vedno nimamo izkazov, četudi smo že v 4. mesecu letošnjega leta. V takih razmerah naj se poslovanje vrši redno! Dotična predsedstva nujno prosimo, da naj nam pošljejo imenike!

Kranjsko.

49. in ne 45. občni zbor »Deželnega Slovenskega učiteljskega društva se je vršil na veliki četertek, dne 28. marca t. l. kakor je bilo napačno tiskano v zadnji št. »Učit. Tovariša«.

Istrske vesti.

— i — Istrska deželna upravna komisija se je obrnila na ministrskega predsednika z nujno prošnjo, naj zastavi ves svoj vpliv, da se čimprej uveljavi zakonski načrt o vojnih dokladah učiteljstvu za leto 1918 in da se Istri nakažejo prispevki državnih davkov za leti 1917 in 1918, ki so določeni v navedeno svrhu, in to še prej, preden se zakon uveljavi.

Koroške vesti.

— k — Koroška osrednja učiteljska organizacija je sklenila ostro izjavo zoper deželne odbore, osrednjo vlado in mnoge državne poslane, ki ne dovolijo učiteljstvu istih draginskih dokladov, kakor jih imajo državni uradniki. Hudujejo se, da se je uredila kongrua, podpora državnim uradnikom, železničarjem, vsem privatnim uradnikom, oni so zapostavljeni vsem stanovom. Ako se jim ne ugodí, hočejo obstruirati VIII. vojno posojilo.

Kranjske vesti.

— r — Na mestni osemrazredni dekliški ljudski šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani je razpisano mesto voditeljice. Prošnje je vlagati predpisanim potom do 12. maja t. l.

— r — Umrl je dne 10. t. m. v Ljubljani c. kr. gimnazijski profesor Ludovik Lederhas. Pokojnik je bil vrl narodnjak, zvest sin svojega naroda. Srčno se je veselil vsakega napredka na kulturnem polju in se vsikdar živo zanimal za vse borbe v dosego narodnih pravic. Zljubil ga je, kdor je prišel v dotiko z njim in spoznal blag njegov značaj. Čislamemu možu bodi ohranjen časten spomin! Spoštovani njegovi rodovini naše iskreno sožalje!

— r — »Resnici« ni všeč dr. Trillerjev članek »Križev pot ljudskošolskega učiteljstva v Kranjski deželi«, ki smo ga ponatisnili iz »Domovine« v 7. št. »Učiteljskega Tovariša«. Pravi, da je jako ceno napadati večino deželnega odbora zaradi učiteljskih plač, ker so učiteljske plače res tako slabe, da je skrajni čas, da država izpolni svoje dolžnosti proti učiteljstvu, ki je od vojnih razmer tako prizadeto. Piše, da je to dolžnost države, je pač jasno, saj so zaradi vojne padli deželni dohodki. Kranjska dežela je v draginskih dokladah lani pokazala, da gre do meje svoje zmožnosti, tudi svoj prispevek bo brez dvoma dala k državnim draginski podpori, ki naj se čimprej sklene. Dr. Trillerju pa svetuje »Resnica« nekaj drugega. Vsa večja mesta sklepajo posebne draginske doklade za učiteljstvo, potem naj izposluje vsaj ljubljanskemu učiteljstvu občinsko draginsko doklado. Mnoga deželna stolna mesta so dala že lepe zgle-